

TIBBIN MİTOLOJİ İLE DANSI

Mitler mitolojinin temel taşlarıdır, çoğunluğu hikaye veya söylence şeklinde anlatılarak binlerce yıl boyunca kulaktan kulağa, kuşaktan kuşağa nakledilmiş ve yazıyla birlikte günümüze kadar ulaşmış olaylar ve yorumlardır. Aslında çoğu düş ürünü veya gerçek dışı efsanelerdir ancak hepsinde gerçeğe ve yaşanan zamana göndermeler vardır. İnsanlığın geçmişiyle geleceği arasında bir köprü oluşturan mitlerde semboller ön plandadır. İnsanlık, doğaüstü güçler ve olağanüstü olaylarla açıklanmaya çalışılmış, hastalıklar ve ölüm gibi insanı derinden etkileyen olaylar bu yolla çözümlenmeye çalışılmıştır.

İşte tıp ile mitolojinin (*mytos + logos*) dansı burada başlamaktadır. Tıpta kullanılan isimler ve deyimlerin büyük çoğunluğu Latince kökenlidir, ikinci sırayı Grek Mitolojisi'nde yer alan kelimeler veya deyimler almaktadır.

Bakteri adını verdiğimiz mikroorganizmalar bazı hallerde insanlarda hastalıklara neden olurlar. Şarap, yoğurt gibi bazı gıdaların mayalanmasında faydalı olduklarını hatırlatmakta yarar var. Ancak bakteri denilince akla enfeksiyonlar ve hastalıklar gelir. Bu bakterilerin bir çeşidi de **stafilokok** adı verilen bir gruptur. Stafiloklar mikroskop altında üzüm salkımı şeklinde kümeler halinde görülürler. Gelelim mitolojiye... **Staphylus** ile bu bakteriler arasındaki ilişki şu öyküyle kurulmuştur. Aitolia kralı *Oinos*'un keçilerini otlatan çobanın adı "*staphylus*" imiş. Çoban *staphylus* otlattığı keçilerden bir tanesinin sıklıkla sürüye geç katıldığını ve diğer keçilere göre daha neşeli ve hareketli olduğunu fark etmiş, bir gün bu keçiyi izlemiş, keçinin sürüden ayrılarak bir asma bahçesinde üzüm yediğini görmüş. Çoban bu üzümleri krala götürmüş, kral üzümün suyunu içmiş ve beğenmiş, bolca üzüm suyu çıkarmış, mevsimle beraber üzüm suyunun tadı da değişmiş ve krala keyif vermeye başlamış. Efsaneye göre şaraplaşan üzüm suyunu çok sevdiği için kral adını bu suya yani şaraba vermiş, üzüme de onu bulan çobanın adını vermiş. Grekçe'de *stapilos* üzüm, *oinos* şarap anlamına gelmektedir. Buradan hareketle mikroskopta üzüme benzeyen bu bakterilere *stafilokok* adı verilmiştir.

psikomitoloji.com

Kral'a üzüm suyu çıkarılması (Antik Yunan vazosu)

Oinos

Benzer bir öykü de başka bir bakteri çeşidi olan **proteus** için anlatılmaktadır. Proteus bakterileri insan dışkı ve idrarında bulunurlar, yüksek sayıda olduklarında hastalığa neden olurlar. Bu bakterilerin tipik özelliği çok farklı şekillerde görülmüş olmalarıdır; ipliksi, düz, kıvrık, oval ve küre şeklinde görülebilirler. İşte farklı şekillerde karşımıza çıkan bu bakteriler klasik Grek mitolojisindeki "**Proteus**" ile aynı özelliği gösterirler. Deniz tanrısı Poseidon'un oğlu olan her şekle girme yeteneği olan bir tanrıdır Proteus.

Deniz tanrısı Proteus

Tıpla mitolojinin bulunduğu bir başka deyim de "**caput medusa**"dır. Vücudun büyük toplardamarlarından biri olan Vena Porta'nın normal kan akımında bir engel olduğunda göbek çevresinde genişlemiş toplardamarların oluşturduğu ışınal yayımlı bir görünüme verilen isimdir "**caput medusa**". Sirozda görülür. **Medusaise** Grek mitolojisinde ölümlü bir kraliçenin ismidir. **Medusa** bakışıyla herkesi taşa çevirebilir. Başında saç yerine kıvrılmış zehirli yılanlar yer alır. Görünüm itibarıyla göbekten çevreye dağılan geniş toplardamarlar ile tanrı Medusa'nın başı arasında büyük benzerlik vardır. Yani göbek Medusa'nın

başını, yılanlar ise göbekten çevreye yayılan geniş toplardamarları nitelemektedir.

Medusa

Bir başka öyküye geçelim. Tanrıların yalanını ortaya çıkaran kanatlı bir melek olarak betimlenen **İris**, mitolojide gökkuşağının sembolüdür. Yağmurdan sonraya ortaya çıkan 7 rengin oluşturduğu, göğü yere bağlayan gökkuşağının yani "ebegümecinin" sembolüdür İris. Gözün rengini veren tabakaya, gökkuşağında oluşan renkler cümbüşü ile farklı renklerde oluşan göz renkleri ile kurulan benzerlikten dolayı **iris tabakası** adı verilmiştir.

Tanrı Hera ve İris

Ürolojideki "**priapism sendromu**" da mitoloji kaynaklıdır. Cinsel uyarılma veya cinsel istekten kaynaklanmayan bir nedenle penisin devamlı dik (ereksiyon halinde) ve çoğunlukla ağrılı halde bulunmasına "**priapism sendromu**" denir. Antik Yunan mitolojisinde tanrı **Priapos**, bugünkü Lapseki ilçesinde bulunan Lampsakos şehrinin tanrısıdır. Şarap tanrısı Dionysos ile güzellik tanrıçası Afrodit'in oğludur. Ama çok çirkindir. Oğlunun çirkinliğinden utanan güzel Afrodit onu kendinden uzaklaştırarak Lampsakos'a gönderir, ancak Lampsakos'lular onu çok sever, sahiplenir ve tanrılaştırır. Onunla birlikte

şehirlerine hareket geldiğine, verimliliğin arttığına inanırlar ve onu üzüm bağlarının ve bahçelerinin koruyucu tanrısı sayarlar. Priapos'un penisi devamlı dik ve çok büyük olduğundan bereketi buna bağlarlar. Geçmiş uygarlıklarda da penis üremenin yanı sıra bereket sembolü olarak görülmüştür. Öyle ki Romalılar penis şeklinde bardaklar kullanmışlar, şarap tanrısı törenlerinde ellerde penis figürleri taşınmıştır. İşte **Priapos**'un bereketli penisi tıpta ağrılı sert penis olarak tanımlanan "*priapism sendromu*"na ad olmuştur.

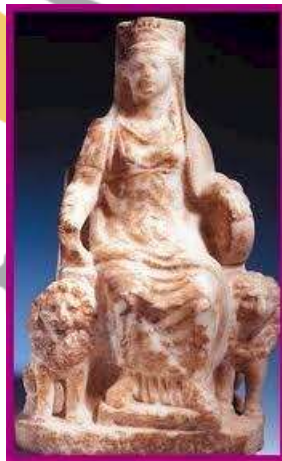

Priapos

bereket tanrısı Priapos

Bir başka tıp ile mitoloji buluşması vücut ateşinde görülür. "**Febris**" Grek mitolojisinde "ateş ve sıtma tanrıçası"dır. Tıpta da **febris** deyimi yüksek ateşli hastalıklarda kullanılan bir terimdir. Örneğin çocuk yaş grubunda görülen yüksek ateşe bağlı konvülsiyonlar, yani "havale geçirmek", tıp literatüründe "*febril konvülsiyon*", keza ateşin erken bir bulgu olarak görüldüğü bir çeşit kan hastalığına da "*febril nötropeni*" denilmektedir.

Ateş ve sıtma tanrısı Febris

İnsan vücudunun dik durmasını sağlayan omurgadır ve 33 omur denilen kemikten oluşmuştur, işte bu omurlardan boyunda yer alan birinci omurun adı

“*atlas*” tır. Peki neden atlas? Çünkü bu atlas kemiği kafatasının hemen altındaki ilk kemik olup kafatasını, yani insanın başını taşıyormuş gibi durmaktadır. Tıpkı sırtında boynunun arka kısmına yerleştirdiği dünyayı taşıyan mitolojideki “*Atlas*” gibi. Mitolojiye göre dev yaratıklar olarak bilinen bir titan olan Atlas dünyayı sırtında taşımakla cezalandırılmıştır. *Atlas* aynı zamanda insanlığa ateşi armağan eden *Prometheus*’un kardeşidir. Her ikisinin de ortak yazgısı tanrılara karşı gelmek ve cezalandırılmaktır.

Atlas

Gigantizm tıpta bir hastalık tanımıdır, hipofiz ön lobundaki büyüme hormonunun (growth hormon) aşırı salgılanmasıyla oluşan, el ve alt çene kemikleri başta olmak üzere vücutta devleşme hissi veren iri cüsseli görüntüsü veren bir hastalığa verilen isimdir. Mitolojide ise **gigant**, tanrı *Uranus*’un kesilen cinsel organından yayılan kan damlalarından oluşan dev yapılı varlıklardır.

.com

Şarap tanrısı Dionysoso bir Giant'ı öldürüyor

Hermafroditizm ise aynı kişide hem dişi hem de erkek üreme organlarının bulunmasıdır. Halk arasında "hünsa" ve "erdişi" olarak bilinir. Hangi cinsel organ ön plandaysa kişi o cinsten sayılır ancak gerçek cinsiyet kromozom tayini ile belirlenir. Mitolojide ise hikaye şöyledir. *Afrodit'in Hermes'ten olan oğlu* günahkar kabul edildiğinden ormana bırakılır. Çocuk büyüyüp delikanlı olur, bir gün gölde yıkanırken çok güzel bir peri ile karşılaşır. Peri delikanlıya yaklaşır ancak o utanır ve periyi iter reddeder. Peri "**ey tanrılar öyle bir şey yapın ki ne o benden ayrılınsın ne de ben ondan**" der. Hızla delikanlının boynuna sarılır ve tanrılar onları tek vücut yaparlar, yani tek vücutta hem erkek hem de dişilik organları yer alır. İşte **hermafrodit** kelimesi buradan çıkmıştır ve kökeninde *Hermes* ve *Afrodit* vardır.

Hermes

Afrodit

hermafrodit

Son olarak insanların korkularını ifade eden psikiyatride genel amaçla kullanılan “**fobi**” den bahsedelim. Fobi kelimesi ilgili kelimenin sonuna eklenerek korkunun çeşidini ifade eder. Örneğin *klostrofobi*; kapalı yer korkusu, *zoofobi*; hayvan korkusu gibi. Ancak bu korkular normal korkulardan süresi, içeriği, mantık dışı olması ile ayrılır, tekrarlayan ve kişiyi normal yaşamda sıkıntıya sokan korkulardır. Fobilerde mantık yoktur ve kişi duyduğu korkunun gerçekçi olmadığını bilir. Keza *sosyal fobi* denilen şekilde kişide çeşitli durumlarda mahcup olma, hatta rezil olma korkusu vardır. Bu nedenle sosyal fobisi olanlar toplulukta konuşmaktan, çok iyi enstrüman çalmasına rağmen bunu topluluk önünde sergilemekten korkarlar. Mitolojide ise “**Phobos**”, savaş tanrısı *Ares*’in yanından ayrılmayan ve korku ile dehşeti simgeleyen bir varlıktır. Aslında *Ares*’in yardımcıları ikidir, biri “**Phobos**” öbürü ise “*Deimos*”tur. İlginç olan *Ares*’in Roma mitolojisindeki karşılığı *Mars*’tır. Yani kızıl gezegen de denen *Mars*. Peki neden kızıl ? Savaş demek kan demek, yani kızıl renk demektir *Ares*, *Mars* ise savaş tanrısıdır ve dünyamızdan bakıldığında kızıl renkli görülüyor. Ve son bir bilgi. *Mars*’ın iki uydusu vardır, birinin adı *Phobos*, diğeri ise *Deimos*’tur. İlginç değil mi ?

Phobos (Halikarnas’ta bulunan bu eser şimdi British Museum’da)

Başta da söylediğimiz gibi mitolojide semboller kullanılarak insanlık halleri, doğum, hastalık, ölüm gibi birçok konu açıklanmaya çalışılmaktadır, bu noktada tıp ile mitoloji kol kola dans etmektedirler. Ve bu dans binlerce yılın süzgecinden nasıl günümüze gelmişse binlerce yıl sonra da Olimpos’tan Kıbrıs, Mezopotamya’dan Himalayalar’a zenginleşerek devam edecektir.